

บทที่ 1

บทนำ

ทานตะวันเป็นพืชน้ำมันที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจพืชหนึ่งของโลก , โดยมีแหล่งปลูกสำคัญอยู่ในสหภาพโซเวียต ภาคกลางและภาคตะวันออกของยุโรป สหรัฐอเมริกา และอาร์เจนตินา น้ำมันจากเมล็ดทานตะวันจัดอยู่ในประเภทน้ำมันพืชที่มีคุณภาพสูง ปริมาณความต้องการของตลาดโลกปีละประมาณกว่าล้านตัน ประเทศที่เป็นผู้นำในการส่งออก ได้แก่ รัสเซีย ในน้ำมันทานตะวันมีกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัวซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย และไม่ทำให้ปริมาณคอเลสเตอรอลในร่างกายสูง นอกจากนี้ยังประกอบด้วยวิตามิน เอ ดี อี และเค โดยเฉพาะคุณภาพของวิตามินอีในน้ำมันทานตะวันจะสูงกว่าน้ำมันพืชชนิดอื่น กากที่เหลือจากการสกัดน้ำมันยังสามารถใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ได้ ประโยชน์อื่น ๆ ของน้ำมันทานตะวันคือ ใช้ในอุตสาหกรรมทำเนยเทียม สีสัน ชกเงา สบู่ น้ำมันหล่อลื่นเครื่องยนต์ เป็นต้น

ในประเทศไทยมีการปลูกทานตะวันมานานแล้ว ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อเป็นไม้ประดับ และเป็นอาหารนกเท่านั้น แต่ในแง่ของการผลิตในเชิงการค้า เพื่อเป็นวัตถุดิบของโรงงานสกัดน้ำมันพืชทานตะวันยังเป็นพืชใหม่ ภาวให้ความสนใจที่จะพัฒนาการปลูกทานตะวันให้เป็นพืชน้ำมัน โดยเน้นเป็นพืชเสริม ปลูกหมุนเวียนกับพืชหลัก สำหรับเกษตรกรนั้นนับเป็นสิ่งที่ดี เพราะจะทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในภาวะการณัจจุบันที่พืชเศรษฐกิจหลาย ๆ ชนิดประสบปัญหาในด้านการตลาด ทานตะวันจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นพืชความหวังใหม่ เพราะโดยลักษณะของพืชทานตะวันสามารถปลูกได้ในหลายสภาพพื้นที่ แม้กระทั่งในพื้นที่แห้งแล้ง ปริมาณฝนน้อยจึงเหมาะที่จะปลูกปลายฤดูฝนหลังจากปลูกพืชหลักแล้ว

ปัจจุบันทานตะวันกำลังเป็นพืชที่ได้รับความสนใจ ทั้งจากหน่วยงานของราชการและภาคเอกชน ในแง่ที่จะเป็นพืชให้้ำมันที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งในอนาคต สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้บรรจุโครงการส่งเสริมพัฒนาการปลูกทานตะวันไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ในฐานะพืชม้ำมันที่มีศักยภาพสูง และคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ มีมติเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2529 เห็นชอบให้ส่งเสริมการปลูกทานตะวันเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอย่างเร่งด่วน ในระยะ 2 ปีมาได้มีการวิจัยและทดลองการปลูกทานตะวันมากขึ้น โดยเฉพาะ

ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศ และประชาคมเศรษฐกิจยุโรปได้ให้เงินช่วยเหลือแก่ประเทศไทย จำนวน 70 ล้านบาท เพื่อทำการวิจัยและส่งเสริมการปลูกพืชน้ำมัน 5 ชนิด ซึ่งรวมทั้งทานตะวัน ด้วย¹ สำหรับการวิจัยในเขตภาคกลาง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร่วมกับ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งได้จัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกทานตะวันที่จังหวัดลพบุรีและสระบุรี โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะให้การสนับสนุนในรูปของเงินกู้แก่เกษตรกรผู้ร่วมโครงการ ส่วนบริษัทเอกชนดังกล่าวจะจัดหาเมล็ดพันธุ์ทานตะวันที่ใช้ในการเพาะปลูกมาจำหน่าย ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและการกำกับแนะนำ ตลอดจนรับซื้อผลผลิตทั้งหมดในราคาประกัน ขั้นต่ำ ซึ่งจะกำหนดขึ้นเป็นรายปีตามภาวะราคาในตลาดโลก ในขณะที่จังหวัดลพบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ในโครงการดังกล่าว เป็นเขตที่มีการปลูกทานตะวันมากที่สุดของประเทศ

ในการส่งเสริมการปลูกทานตะวันนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรจะต้องมีข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจลงทุน การศึกษาถึงสภาพการณ์เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดทานตะวัน ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวัน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อช่วยให้เกษตรกรหันมาปลูกทานตะวัน เพื่อใช้ประโยชน์เป็นพืชน้ำมันอีกชนิดหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อการวิจัยในเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวัน มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนในการปลูกทานตะวันจนกระทั่งผลิตเมล็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกทานตะวันเพื่อผลิตเมล็ด
3. เพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคในการปลูกทานตะวันเพื่อผลิตเมล็ด ตลอดจนเสนอแนวทางในการแก้ไข ซึ่งรวมถึงปัจจัยที่มีผลสนับสนุนการปลูกทานตะวันด้วย

¹ ลูทามาดี ธาณะวานิช, "ทานตะวัน : พืชน้ำมันที่ควรส่งเสริมจริงหรือ."

ขอบเขตของการศึกษา

1. คำว่า "เมล็ดทานตะวัน" ที่กล่าวในที่นี่หมายถึง เมล็ดทานตะวันซึ่งเป็นผลผลิตที่เกษตรกรจำหน่ายเพื่อใช้ในการสกัดน้ำมัน ไม่รวมถึง เมล็ดพันธุ์ทานตะวันที่ใช้ปลูก
2. พันธุ์ทานตะวันที่ทำการศึกษาและสำรวจนี้ หมายถึง พันธุ์แฮปปี้ค 33 (HYSUN 33) ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เกษตรกรปลูกในโครงการส่งเสริมการปลูกทานตะวันที่จังหวัดสพบุรีและสระบุรี
3. เนื่องจากในขณะนี้จังหวัดที่ปลูกทานตะวันมากที่สุดของประเทศไทย คือ จังหวัดสพบุรี ดังนั้นจึงเลือกจังหวัดสพบุรีเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาถึงการปลูกทานตะวันในปีการเพาะปลูก 2529/30 โดยมีระยะเวลาเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงตุลาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์
4. ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกทานตะวัน

วิธีดำเนินการศึกษา

1. วิธีการรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ และสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกโดยตรง โดยใช้แบบสอบถามที่แสดงไว้ในภาคผนวกเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้สุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกทานตะวันในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดสพบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกทานตะวันมากที่สุดในขณะนี้ จำนวน 66 ตัวอย่าง จากจำนวนเกษตรกรในโครงการส่งเสริมการปลูกทานตะวันที่จังหวัดสพบุรีและสระบุรีทั้งสิ้น 437 ราย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก ดังนี้

ขนาดฟาร์ม	ขนาดพื้นที่เพาะปลูก	จำนวนเกษตรกรทั้งสิ้น (ราย)	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
เล็ก	1-5 ไร่	195	22
กลาง	6-10 ไร่	148	22
ใหญ่	มากกว่า 10 ไร่	94	22
	รวม	437	66

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษา ค้นคว้าจากหนังสือ บทความ และเอกสาร ที่เกี่ยวกับการปลูกทานตะวันที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้มีการเก็บรวบรวมหรือวิจัยไว้แล้วจากสถาบันต่าง ๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

2. วิธีการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ

2.1 ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

2.2 ศึกษาส่วนประกอบของต้นทุนการผลิต และวิเคราะห์ผลตอบแทนในการผลิตเมล็ดทานตะวัน ในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก

2.3 ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน

2.4 ศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการลงทุนผลิตเมล็ดทานตะวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกร รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ

2. เพื่อให้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนผลิตเมล็ดทานตะวันของเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจ

3. เป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชน พิจารณาวางนโยบายส่งเสริมให้มีการปลูกทานตะวันมากขึ้น เพื่อให้เป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่ช่วยเพิ่มพูนรายได้ต่อครอบครัวของเกษตรกร

4. เป็นเอกสารทางวิชาการที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป